

UPPSALA
UNIVERSITET

1(5)

REMISSVAR

2015-05-19 UFV 2015/387

Miljö- och energidepartementet

Box 256
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress:
S:t Olofsgatan 10 B

Handläggare:
Lena Forsell

Telefon:
018-471 18 65

www.uu.se

lena.forsell@uadm.uu.se

**Remiss – lagstiftning för genomförande av
Nagoyaprotokollet (M2014/1331/R)**

Uppsala universitet har anmodats yttra sig om rubricerad remiss.

Bifogat yttrande har utarbetats av Mats Eriksson, museichef, och Stefan Ekman, 1:e museiintendent, båda vid Uppsala universitets evolutionsmuseum. Universitetet överlämnar yttrandet som sitt svar på rubricerad remiss.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad rektor i närvaro av universitetsdirektören Katarina Bjelke, efter föredragning av fakultetshandläggare Anna Lind. Närvarande därutöver var biträdande universitetsdirektören Per Abrahamsson och Uppsala studentkårs ordföranden Caisa Lycken.

Eva Åkesson

Anna Lind

UPPSALA
UNIVERSITET

**Yttrande över promemoria om lagstiftning för
genomförande av Nagoya-protokollet i svensk lagstiftning
(Dnr M2014/1331/R)**

Sammanfattning

Uppsala universitet ställer sig bakom huvudmålen i dessa dokument och välkomnar att Nagoyaprotokollet och dess tillämpning på EU-nivå implementeras i svensk lagstiftning. Uppsala universitet vill dock påpeka att:

- förslaget tydligare bör skilja mellan kommersiellt och icke-kommersiellt nyttjande av genetiska resurser så att internationell forskning om biologisk mångfald inte försvåras
- att delförslagen rörande spårbarhet för varje insamling för att säkerställa tillbörlig aktsamhet riskerar att orsaka en extrem ökning av den administrativa bördan för de naturhistoriska samlingarna. Elektronisk dokumentation i en nationell databas över genetiska resurser som lånats till tredje part borde vara tillräckligt för de samlingsinnehavare som redan registrerats
- så länge begreppet ”traditionell kunskap” inte är definierat kan förslaget för utvidgade tillämpning av användares skyldigheter avseende ”traditionell kunskap som rör genetiska resurser som inte inhämtats tillsammans med genetiska resurser” betraktas som rättsosäkert

Om än väl menat och med en god andemening ser Uppsala universitet sammanfattningsvis att det svenska lagförslaget, genom sina oklara definitioner, vaga formuleringar, avsaknad av förslag till förenklade rutiner för icke-kommersiell verksamhet och oproportionerliga fokus på kontroll, övervakning och straff, förefaller ofärdigt, rättsosäkert, och byråkratiserande. Det bör i de delar som rör icke-kommersiell verksamhet omarbetas för att bättre kunna tjäna sina egna mål.

Övergripande generella synpunkter

Uppsala universitet välkomnar att Nagoyaprotokollet och dess tillämpning på EU-nivå, EU-förordning 511/2014, implementeras i svensk lagstiftning. Universitetet ställer sig bakom huvudmålen i dessa dokument, nämligen att främja bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald, tillhandahålla förutsägbara regler för tillträde till genetiska resurser hos biologiska organismer samt säkerställa att vinster som uppstår vid genetiska resursers användning fördelas rimligt och rättvist.

UPPSALA
UNIVERSITET

Förslaget till svensk lagstiftning skiljer dock inte tydligt nog mellan kommersiellt och icke-kommersiellt nyttjande av genetiska resurser. Avsikten med lagförslaget är rimligtvis att förhindra kommersiell rovdrift och orättvis vinstfördelning, men det tenderar att likställa kommersiell och icke-kommersiell verksamhet. Uppsala universitet vill betona att bevarandet och det rättvisa nyttjandet av biologisk mångfald tjänar på att vi gemensamt besitter bästa möjliga kunskaper. Internationell forskning om biologisk mångfald bör därför underlättas, inte försvåras. Det liggande lagförslaget riskerar att starkt hindra sådan forskning och motverkar därför delvis sitt syfte.

Kommentarer och ändringsförslag

Forskning om biologisk mångfald baseras ofta på torkat, spritlagd eller på annat sätt konserverat biologiskt material i "samlingar med genetiska resurser", vilket ofta kan uttolkas som naturhistoriska museer. Större naturhistoriska (botaniska och zoologiska) samlingar finns i Sverige vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå samt vid Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm och Naturhistoriska museet i Göteborg. Dessa institutioner ingår i ett internationellt nätverk av samlingar som lånar in material till lokalt verksamma forskare och som lånar ut material för forskningsändamål till motsvarande institutioner världen över. För svenskt vidkommande talar vi årligen om tiotusentals insamlingar som korsar en nationsgräns.

Insamlingarna används i forskning som är väsentlig för att förstå och bevara biologisk mångfald, exempelvis utredningar om släktskap och klassifikation (varvid för vetenskapen nya arter regelbundet upptäcks) eller forskning som rör evolutionära och historiska processer inom arter, t ex uppkomst och spridning av genetiska varianter, invandringsvägar efter istiderna eller arters spridningsförmåga. Denna forskning omfattar ofta arters hela utbredningsområden och en forskare måste därför ofta låna in material från naturhistoriska museer i ett stort antal länder. Nyare undersökningar visar att naturhistoriska samlingar är de överlägset mest sannolika platserna i världen att upptäcka nya arter för vetenskapen. Varje år produceras världen över tusentals vetenskapliga artiklar baserade på material i en eller (oftast) flera naturhistoriska samlingar. De naturhistoriska samlingarna är därför helt avgörande för att vi ska kunna förbättra kunskaperna om jordens biologiska mångfald. Samtidigt vet vi att endast en bråkdel av denna mångfald hittills är känd och beskriven.

7. Sanktioner och förverkande

I promemorian talas om behovet av spårbarhet för varje insamling för att säkerställa tillbörlig aktsamhet. Detta ska uppnås genom att upprätta ett register över samlingar och "standardiserade

UPPSALA
UNIVERSITET

förfaranden för utbyte av genetiska resurser och relaterad information”, att låneverksamhet till tredje part endast får göras med ”bilagda handlingar som styrker att den genetiska resursen och relaterad information har inhämtats i överensstämmelse med tillämplig lagstiftning och regler för tillträde och nyttodelning, samt i förekommande fall med ömsesidigt överenskomna villkor”, att man använder sig av ”lämpliga spårnings- och övervakningsverktyg” samt att grupper av samlingar tillsammans utvecklar ”bästa praxis”. Intrikata kontrollmekanismer och sanktioner föreslås för att aktsamhet ska efterlevas.

Lagförslaget ger tyvärr intryck av avsevärd misstänksamhet mot icke-kommersiell, akademisk forskning om biologisk mångfald. Delförslagen som räknats upp ovan riskerar att orsaka en extrem ökning av den administrativa bördan för de naturhistoriska samlingarna, som redan idag drivs med mycket små resurser. Särskilt tyngande kommer kravet om ”bilagda handlingar” att bli, om det implementeras. Uppsala universitet ställer sig undrande till kravet på ”bilagda handlingar” (i praktiken papper) vid utlån till tredje part, speciellt som man samtidigt kräver att det ska föras elektroniskt register med till synes samma information. Det är oklart vad som avses med ”lämpliga spårnings- och övervakningsverktyg” och vem som ska utveckla och sköta dem, men de riskerar oavsett att ytterligare tynga samlingsinnehavarna med administrativa rutiner. Promemorian beskriver inga tydliga administrativa fördelar i form av förenklade rutiner om samlingsinnehavaren ingår i ett register eller deltar i ett konsortium som utvecklat ”bästa praxis”. Behovet av förenklade administrativa rutiner för icke-kommersiella användare är stort och sådana bör utvecklas skyndsamt. Exempelvis borde elektronisk dokumentation i en nationell databas över genetiska resurser som lånats till tredje part vara tillräckligt för de samlingsinnehavare som redan registrerats. I promemorian nämns att ”den ökade administrativa bördan från de informationskrav som följer av EU-förordningen” förväntas bli små. I ljuset av promemorians ovan beskrivna dokumentationskrav på samlingarnas låneverksamhet till tredje part förefaller detta påstående vara helt gripet ur luften.

Förslaget till utvidgad tillämpning av EU-förordningens bestämmelser om användares skyldigheter avseende ”traditionell kunskap som rör genetiska resurser som inte inhämtats tillsammans med genetiska resurser” betraktar Uppsala universitet som rättsosäkert så länge begreppet ”traditionell kunskap” inte är definierat. Problemen med definitionen av detta begrepp diskuteras kortfattat i promemorian, men av oklar anledning framförs likafullt förslaget till utvidgad tillämpning.

UPPSALA
UNIVERSITET

Icke-kommersiell forskning bör tills vidare helt undantas från lagförslagets föreslagna straffrättsliga påföljder, då det under kommande år kommer att vara mycket svårt även för den mest aktsamme akademiske forskaren att helt säkert veta vilka regler som gäller. Ett närmare studium av websajten "ABS Clearing House", den internationella nod som ska tillhandahålla användarna med aktuella regelverk och hjälp med tillståndsansökningar, visar att många länder (däribland Sverige) inte har lagt upp någon relevant information alls. Andra länder har lagt upp dokument som beskriver regleringar av tillträdet till genetiska resurser men inga dokument som visar hur man söker tillstånd för insamling eller uppnår 'mutually agreed terms' med värdlandet. Informationsläget är helt enkelt så oklart att man inte kan bortse från risken för oavsiktliga (och ej vinstskapande) regelbrott mot dokumentations-kraven, även när 'tillbörlig aktsamhet' faktiskt uppvisats.